

בבא בתרא נו

משה שווערד

1. רמב"ם יד החזקה הלכות זכיה ומתנה פרק א

(יא) כל המפסיק לפאה מפסיק בנכסי הגר כיצד היה שם נחל או אמת המים וכיוצא בהן לא קנה אלא עד הנחל או עד האמה וכל המפסיק ברשות שבת מפסיק בנכסי הגר כגון שהיה בין שתי השדות רשות היחיד או כרמלית אפילו היה ביניהם רשות שחולקת לגיטין.

[השגת הראב"ד - ברשות שבת וכו' א"א יש כאן ערבובי דברים שאין הגמרא הולכת ע"ז הדרך ואין בגמרא שיהא פיסלא חולק בנכסי הגר אלא בפאה ובשבת ובטומאה ובגיטין כי כן דרך הגמרא ומפרש בגמרא מה טיבן של הפסקות עכ"ל]:

2. מגיד משנה על הלכות זכיה ומתנה פרק א

[יא] כל המפסיק לפאה מפסיק בנכסי הגר וכו'. למד הרב דין זה ממה שאמרו שם [דף נ"ה] א"ר אסי אמר רבי יוחנן המצר והחצב מפסיקין בנכסי הגר אבל לענין פאה וטומאה לא כי אתא רבין אר"י אפילו לענין פאה וטומאה וכו' אבל לשבת לא רבא אמר אפילו לענין שבת א"כ כ"ש שמה שהוא מפסיק בפאה וטומאה ושבת מפסיק בנכסי הגר שהרי מצר וחצב יש סוברין שאינן מפסיקין בפאה וטומאה ושבת אעפ"כ מפסיקין בנכסי הגר ופשוט הוא:

3. ספר בניהו בן יהודע על בבא בתרא דף נו/א

חצובה מפסיק בנכסי הגר. נ"ל נקרא כן, כי שם זה מורכב משתי תיבות, חצו בה, כלומר עשו מחיצה בין זה לזה בה:

4. חידושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף נה עמוד א

המצר והחצב מפסיקין בנכסי הגר, פי' דאפילו היה אחד מאלו מפסיק בין השדות אם החזיק (באמת) [באחת] לקנותן שתיים לא קנה אלא אותה שהחזיק בה כההיא דלעיל (נ"ג א), ומשום חצבא איצטריך דאילו משום מצר הא אמרו לעיל בהדיא, ונראה דחצבא דומיא דמצר שהולך בכל השדה לארכו או לרחבו, וחצב הוא שבו תיחם יהושע את הארץ כדאמרינן בסמוך, ולפיכך תיחם בו לפי שיונק כנגדו בלבד, ושיהא לבעל השדות שלא ישיג אחד את גבול חברו כדאמרינן התם (ביצה כ"ה ב') חצבא מקטע רגליהוון וכו' ופי' [רש"י ז"ל] שהוא עשב, וקשה דא"כ כל עשב וזרעים דינם כן דלא משתרשי לצדדיו, לפיכך הנכון כדברי האומר שהוא אילן קטן כעין אותם שורות שעושים גדרים בכרמים ובשדות.

5. תוספות מסכת בבא בתרא דף נו עמוד א

חייב במעשר - וא"ת וכלל הוא והלא הרבה כרכים כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל ולא נתחייבו במעשר אע"פ שהראם למשה וי"ל דקסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא והשתא ניחא שלא תקשי כל לאתויי מאי דאתא לאתויי כרכים שכבשו עולי מצרים ולא כבשו עולי בבל.

6. רשב"ם מסכת בבא בתרא דף נו עמוד א

חייב במעשר - דהם הם ז' עממים הכתובים בכל מקום [1] אבל קיני קניזי וקדמוני שנתנו לאברהם אבינו בין הבתרים לא יתחייבו במעשר לעתיד לבא כשיחזירם לנו לעתיד כדאמר בב"ר [2] אי נמי אם כבשו ישראל מהם אחרי מות יהושע כולן פטורין מן המעשר דכתיב התם זאת הארץ אשר נשבעתי וגו' (שם /דברים ל"ד/) זאת למעוטי הני שנתוספו לאברהם על השבועה כן נראה בעיני ואף על גב דרפאים נמי כתיב באברהם לא ממעטינן ליה דהיינו חוי דלא כתיב התם ומצינו שכבשם משה דכתיב (דברים ג) ההוא יקרא ארץ רפאים כלומר היינו רפאים שניתן לאברהם בין הבתרים.

7. חידושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף נו עמוד א

למעוטי מאי. פי' שהרי כתוב שם ארץ עממים, ופרקינן למעוטי קני קניזי וקדמוני שהם בברית אברהם בין הבתרים ולא כבשום עולי מצרים כי אינם ממשפחת שבעה עממין, ולפי שידע הקב"ה שעתידין לגלות לא קיים דבר זה לגמרי והניחם לימות המשיח וזו ראייה ברורה ותשובה למינים כי הקב"ה נשבע ולא ינחם ועדיין לא קיים דבר זה.

8. ספר שערים מצויינים בהלכה

דף נו. כל שהראהו הקב"ה למשה חייב במעשר כו', לאפוקי קני קניזי וקדמוני. והיינו ארץ שעיר עמון ומואב כדקתני לקמן. ועי' ברש"י עה"כ (דברים ב-ה) "כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר", דהקב"ה נתן לאברהם ז' עממים, וזה ירשו ישראל, ושעיר ירש עשו, ועמון ומואב לבני לוט בשכר שהלך אתו למצרים ושתק על מה שהיו אומרים על אשתו אחותי היא, ועשאו כבנו. ומכאן נתהוה מחלוקת בגאונני ראשונים אם משומד יורש את אביו, עי' בתשו' מהר"ם מרוטנברג (סי' תתקכח), יש סוברים דאינו יורש, והא דאיתא במס' קידושין (יח.) עכו"ם יורש את אביו דבר תורה, דכתיב "כי ירושה לעשו נתתי את הר

שעיר" הכי קאמר, דמפסוק זה למדנו דעכו"ם יורש אביו, דבני עשו ירשו את אביהם, אבל עשו לא ירש את יצחק, שהרי הר שעיר לא של יצחק היתה, אלא של עשו שנאמר (יהושע כד-ד) "ואתן לעשו את הר שעיר לרשת אותו", ויש סוברים דמשומד יורש את אביו, וקני קניזי וקדמוני נתנו הקב"ה לאברהם, ויצחק ירש את הר שעיר מאברהם, ועשו ירשו מיצחק אביו. ועי' ברמב"ם (נחלות פ"ו הי"ב) דאע"ג דמומד יורש אביו מה"ת, מ"מ אם ראו כ"ד לקנסו הרשות בידם. ובתשו' התשב"ץ (ח"א סי' סא) הוכיח כן מגמ' כתובות (יא.) יהבי לה קנס ואולה ואכלה בגיורתה, בתמיה. ועי' מה שכתבנו במס' קידושין (יח.) ד"ה ודילמא ישראל מומר).

9. קידושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף נו עמוד א

תניא ר"מ אומר. פי' נחלקו תנאים אלו לפרש מהו קני קניזי וקדמוני, וקשיא לי לדברי ר' יהודה והא מפורש בכתובים כי לקחו ישראל עמון ומואב וכדאמרינן התם (חולין ס' ב') שטהרו בסיחון, ותנן במסכת ידים (פ"ד מ"ג) עמון ומואב מעשרין מעשר עני היו (בשבילי) [בשביעית] מ"ט הרבה כרכים כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל והניחום כדי שיסמכו עליהם עניים, וי"ל דאפילו עמון ומואב לא כבשו [לגמרי] ומפני שמה שכבשו היה מעוטא דמיעוטא נקטי להו סתמא הכא.

10. ספר שערים מצויינים בהלכה

הר שעיר עמון ומואב. כתבו התוס', תימה דמשמע דעמון ומואב לא כבשום עולי מצרים, ובמס' יבמות (טז.) אמרינן, עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית, מ"ט הרבה כרכים כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל, והניחום שיסמכו עליהם עניים בשביעית, וכתבו דאין לומר דהתם בעמון ומואב שטהרו בסיחון כו'. ועי' בחי' הרמב"ן והר"ן שתירצו כן. ועי' ברמב"ם (שמיטה פ"ד

הכ"ח) דעבר הירדן שביעית נוהגת בה מדבריהם. והקשה במהר"י קורקוס, הלא עבר הירדן היינו מה שכבש מרע"ה מסיחון ועוג, ועמון ומואב ג"כ נטהרו בסיחון, וא"כ היאך אמרו (ידים פ"ד מ"ג) דעמון ומואב הם מחו"ל ואין שביעית נוהגת בהם, ותירץ דמיירי בשאר ארץ עמון ומואב שלא כבשום סיחון ולא נתקדשו בקדושת הארץ. וכ"כ בתשו' התשב"ץ (ח"ג סי' קצו) דעמון ומואב שלא טהרו בסיחון לא כבשום מעולם, וכן מה שאמרו בגמ' כל מה שהראה הקב"ה למשה חייב במעשר לאפוקי הר שעיר עמון ומואב, בהכי איירי.

11. עיין בסוף המראה מקומות לברר קדושת הארץ

12. רשב"ם מסכת בבא בתרא דף נו עמוד א

משלמין לו את הכל - כפי דמי קרקע שהיו רוצים להפסידו יגבה מהן כדכתיב (דברים יט) כאשר זמם ולא כאשר עשה לבד קרקע שלו שיטול מן המחזיק.

13. מהרש"א חידושי הלכות מסכת בבא בתרא דף נו עמוד א

בפרשב"ם בד"ה משלמין לו כו' כאשר זמם ולא כאשר עשה כו' עכ"ל ולא הוי הכא כאשר עשה כמ"ש בני ע"ש:

14. חידושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף נו עמוד א

מתני' היו שנים מעידין שאכלה שלש שנים ונמצאו זוממים משלמין לו את הכל. וא"ת היכי דמי אי כשהוזמו קודם גמר דין אין חייבים לשלם כדאיתא במסכת מכות (ה' ב'), ואי לאחר גמר דין כיון דהאי מוחזק בגוה זכה בה מיד והוה ליה כאשר עשה, [1] ואומר מורי נר"ו בשם הרב הגדול מרבני צרפת שאין אומרים בממון כאשר זמם ולא כאשר עשה כיון דאפשר (בתרתי) [בחזרה], ודרך זה (דרך) [צריך] ראייה, [2] וי"ל דהכא כשהיה המחזיק חוץ לקרקע כשדן עליו ואחר שנגמר הדין הוזמו עדים קודם שהורידוהו שם כנ"ל.

15. תוספות בבא קמא דף ד/ב

ועדים זוממין - פירש ריב"א דאפילו שילם על פי העדים זוממין חייבין דלא שייך בממון כאשר זמם ולא כאשר עשה דאפשר בחזרה ור"י מפרש דלא צריך להאי טעמא דגבי ממון מחייבין להו בק"ו דגבי ממון עונשין מן הדין והא דאמרין במכות (דף ה:) הרגו אין נהרגים היינו משום דהתם אין עונשין מן הדין:

16. חידושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף נו עמוד א

והא דקתני את הכל. פירשו בו שבא לומר שמשלמין גם הפירות, ואינו מחזור דאי אפשר שישלמו כל הפירות דאי (כולהו) [בלאו] זידהו ליכא עדים דאכל מצו אמרי לא אפסדינך פירי דבלאו זידן נמי היה יכול לומר אכלי ודידי אכלי, וכדפירש ר"י ז"ל דהאי מיגו מעליא הוא, ואי כשיש עדים שאכלם כולם א"כ הרי כאן עידי חזקה ולא הפסיד בעדותן של אלו לא קרקע ולא פירות, (והל"ל) [ואת"ל] שיש עדים שאכל מקצת שלש שנים ואותם פירות משלמין לו מ"מ אינו מרבה כל הפירות, והנכון דה"ק משלמין לו כל מה שהיה מפסיד בעדותן בין קרקע בין פירות ומשום דבעי למתני סיפא (משלם) [משלשין] וכו'.

17. תוספות מסכת בבא בתרא דף נו עמוד ב

משלשין ביניהם - הכא לא שייך למיפרך ולימרו הנך קמאי אנן מנא ידעינן דכל דקאי בבי דינא לאסהודי אתי אהאי ארעא אנן לחיובי מחזיק פירות קאתינן כדפריך בפרק כיצד הרגל (ב"ק דף כד: ושם) גבי שור ולימרו הנך (קמאי) כו' אנן לחיובי פלגא נזקא קאתינן [1] דכיון דמחזיק מביאן לב"ד ודאי לטובתו באו כדי להחזיקו בקרקע ולא כדי לחיובו פירות.

18. חידושי הרשב"א מסכת בבא בתרא דף נו עמוד ב

משלשין ביניהן, [2] ודוקא במרמזי רמוזי הא לאו הכי ראשונה ושניה לא היו מפסידין ממנו כלום אדרבה מוציא פירות מן המחזיק על ידי עדותן:

19. רשב"ם מסכת בבא בתרא דף נו עמוד א

משלשין ביניהן - [1] כל כת תתן השליש דג' כתות הם וקי"ל (מכות ה: מסורת הש"ס: [חגיגה טז:]) [2] אין עדים נעשים זוממין עד שיזומו כולם.

20. ספר שערים מצויינים בהלכה

לאביו בשמו, וכן הקשה הבית מאיר, ותי' דשאני הכא שהזכיר גם תיבת אבא, דכזה כתב הרמ"א (סי' רמב סט"ו) לענין כבוד רבו, שאם מזכיר נמי תיבת רבי מותר, שכן מציינו במס' ברכות (ד). אמר דוד למפיבושת, מפיבושת רבי. וכבר הארכנו בענין זה במס' סוטה (לד. ד"ה אמר) ובמס' גיטין (יד: ד"ה מי) ובמס' קידושין (לא: ד"ה חכם). וע"ע מה שכתבנו במס' יבמות (צב:) אהא דאיתא התם אמר רב מרי בר רחל כו' הלכתא כוותיה דשמואל, והרי שמואל היה זקנו והזכיר שמו לבר.

שם ע"ב א"ר יוסי כשהלך אבא חלפתא. פרשב"ם אבי חלפתא, דר' יוסי סתם היינו ר' יוסי בן חלפתא. ומכאן הקשה הגרע"א (יו"ד סי' רמ) אהא דכתב בשו"ע שלא יקרא אביו ואמו בשמם, והרי ר' יוסי קרא

21. ספר שערים מצויינים בהלכה

אלא למעוטי שנים אומרים א' בגבה ושנים אומרים א' בכריסה. פירוש דכל כת מעיד על חצי דבר. ועי' ברשב"ם דכל א' אינו מעיד שהיא גדולה, אלא על חצי סימני גדלות, ויכול להעיד על ב' שערות כאחד, אבל ג' שני חזקה אין יכולים להיות אלא בזה אחר זה, וכל שנה ושנה וכל יום ויום חשיב דבר שלם בפני עצמו. | וכ"כ התוס' במס' ב"ק (ע: ד"ה למעוטי) דבחזקה ראו כל מה שיכולים לראות באותו שנה, וזה הטעם נראה לר"י עיקר, אבל הרי"ף מפרש, דמיגו דמהני סהדותיהו לענין פירות שאכל בשנה ראשונה שחייב לשלם למערער אם לא ימצא עדים יותר, מהני נמי היכא דמצא עדים יותר והוי חזקה. וכ"כ התוס' כאן בשם הרשב"א. ובריטב"א כתב דהנכון כמו שכתב הרי"ף.

22. דף על הדף בבא בתרא דף נו עמוד ב

בגמ': דבר ולא חצי דבר. כתב בקובץ שיעורים (ריש פסחים), 'ויש לחקור בהא דמצאת הכוכבים הוי לילה, אם הכוכבים עצמן הן הלילה, או שאין הכוכבים אלא סימן וראיה שהוא לילה. ונ"מ למ"ש בשיטה ב"ב נ"ו (ב), דמשו"ה בשתי כיתי עדים המעידים כל כת על שצורה אחת מיקרי חצי דבר, משום דהשערות עצמן הן הגדלות, אבל בעדי חזקת ג' שנים, החזקה אינה אלא ראיה שהיא שלו, ולפי"ז אם באו ג' כיתי עדים כל כת מעידה על כוכב אחד אי מיקרי חצי דבר.

ויש להביא ראיה ממעשה בראשית, דהכוכבים נבראו ביום רביעי, וכתוב ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, אלמא דאפשר להיות לילה בלא כוכבים כלל'.

23. ספר כלי חמדה-פ' פקודי

אך באמת צנוף דברי הסבות יעקב יש
לפקפק מטעם אחר דאע"ג דנימא
 דמקיים מלוא בפחות מכשיעור היינו אס
 אין לו יומר אלא מח"ט שפיר יל כיון
 דעכ"פ חזי לאילטרופי מלוא קטביד גס
 בח"ט כמו דאסור מה"ט מה"ט משא"כ

ד הנה בשו"ת שבות יעקב ח"ב סי'
ח"י בשלהי דבריו סס וז"ל ועל
דבר מי שאין לו רק פחות מכזית מלוא ג"ל
שאין כאן חיוב כלל דאכילה בכזית משמע

ויר"ג האזכר המופלא החריף מו"ס
הערשקי נ"י העיר דיש מלוא
בפחות מכשיעור מהא דמבואר במכות (דף
ט' ע"א) אז יבדיל משה וכו' אע"פ שאין
שלא שבער הירדן קולטת אמר מלוא שבה
לידי אקיי"נה אע"פ שכיח רק מקלת

יְדִי' אֵיךְ שִׁיהִי אִינוּ מוֹכַח מִסּוּגִיּוֹת הַגִּי' דח"ש דמלוה לאו מלוה הוא. אמנם בעיקר הדבר אפי' אינ דח"ש מהמלוה הוא ג"כ מלוה הי"ד רק בשיעורין דהלל"מ הן בזה אמרי' די"ל דח"ש ג"כ מלוה הוא כמו אכילת מלה וכיו"ב [ושם י"ל. עוד מטעם אחר אינ דשיעורין רק הלל"מ וא"כ במלות מלה שגלטו מקודם מ"ח בפסח מלרים הי' המלוה גם בח"ש לכן נהי דאח"כ כשנתנה תורה נתחדשה הלכה דלריך כזית דוקא מ"מ המלוה הראשונה לא נעקרה לגמרי ויש מלוה גם בח"ש אם אין לו שיעור שלם לקיים עכ"פ המלוה דקודם הדיבור וכבר כתב רי"ב מרן זוק"ל בחידושי הרי"ם חו"מ ס"א אות ב' לענין דינים בזה"ז עיי"ש ודפח"ח. ואם כי יש לחלק הענינים מ"מ לאחר הפיון נראה שיש מקום לומר כן ועדיף עוד מיידון מרן זוק"ל ודו"ק] אבל צמה שכתוב בתורה מפורש דהמלוה רק באופן הזה אז ליכא מלוה בח"ש. ובה"א ח"ש מה שכתבו הפוס' ב"ב (דף כ"ז ע"ב) בסוד"ה ורבנן שכתבו דלא דרשי' דבר ולא חלי דבר אלא היכא דהסבירא נותנת למידרש כן. והקשו מהא דקיי"ל בפדיון הבן חמש ולא חלי חמש וכתבו בזה"ל החס נמי מלוה פדיונו בה' סלעים ולא מיקיימא מלוה בפחות עכ"ל ול"ע מה פשיטא לכו כ"כ דהסבירא נותנת כן דלא מקיים המלוה בפחות | אמנם לפי הג"ל אי"ש כיון דשיעור המלוה מפורש בתורה ממילא ידעינן דפחות מזה לאו מלוה הוא וכבר ראיתי להגאון מלבוז שיח"י בספר בית יצחק שכתב מהא דחמש ול"ח חמש

1. משד חכמה (בראשית יג:יד)

הענין שארץ ישראל מקודשת מכל הארצות והיא תחת השגחת השם יתברך ואף בשעה שהיא תחת ידי זרים בכל זה לא בטלה קדושה וכן היה בימי אברהם שה' נתן לו את כל הארץ אף שכנעני היה אז בארץ ... בכל זאת היה הארץ נתונה אליו היינו שהיה קדושת השם שורה על הארץ ולא היתה עומדת תחת מזל ושרי מעלה ... לכן אמר אעפ"י שלמטה בארץ אינך רואה מאומה במה נתונה לך כי הכנעני קשור בה ככלב ויונק שדיה, בכל זאת "שא עיניך" למעלה להתבונן על רוחניות בהשגחה וההנהגה, וראה כי "כל הארץ ... לך אתננה." שגם לך היא נתונה והיא נתקדש בקדושה שראויה לך ולבניך.

2. חתם סופר מסכת בבא בתרא דף נו עמוד א

כל שהראהו הקב"ה למשה וכו' נראה לי דלהכי תלי בהראהו הקב"ה למשה דמהתם מפיק לי דהרי כ' הראתיך בעיניך ושמה לא תעבור כל שהי' מתאוה לעבור שם הראהו ותו לא ואחז"ל במס' סוטה על משרע"ה וכי לאכול מפרי' הי' צריך אלא הרבה מצוות נצטוו ישראל בארץ ונתאוה משרע"ה לקיימם ע"ש ע"כ לא נתאוה משרע"ה אלא לאותה ארץ המקודש במצותי' טפי מח"ל ואותו הראהו וטפי לא. ואי ס"ד קיני קניזי וקדמוני עתידי' להתקדש לכשיבואו לידינו וכבר אחז"ל אילמלא נכנס משה לא"י לא חרבה הארץ וא"כ הי' זוכי' גם לקיני וקניזי וקדמוני. והתאוה משה גם לעבור לשם והקב"ה לא הראהו אע"כ אפי' לכשיבואו לידינו לא יתקדשו ע"כ לא התאוה מרע"ה לעבור לתוכם ולא הראהו הקב"ה. ועיין היטב מ"ש בפרשת דרכי' דרך הקודש דרוש א' ורמז עליו במשנה למלך סוף הלכו' שמיטה ויובל ע"ש שייך לכאן:

3. ספר צפנת פענח עה"ת-דברים

א. ויראהו ה' את כל הארץ.
מפרי פיסקא שנו : מלמד שהראהו א"י מיושבת על שלוותה וחזר והראהו מציקים לה.
וכן גבי קדושת א"י באויר לא שייך הך דוכאו בה פריצים וחללות דאין להם בו קנין וכבוש, ועיין ב"ב דף נ"ו ע"א קא כל שהראהו כו',
ובספרי פ' פנחס קב ופ' ברכה, ור"ל דהוא קידש בראיה שלו האויר, ועיין סוטה דף ט' ע"א דלא שלטו שונאיהם במעשי ידיהם קג. ולכך נשאר קדוש לעולם דאין בו כבוש וכו' *.

קא. אר"י א"ש כל שהראהו הקב"ה למשה חייב במעשר (בשעת מיתתו כדכתיב ויראהו ה' את כל הארץ את הגלעד עד דן — רש"י) וכו'.